

ЩЕ РАЗ ПРО В. І. САЗАНОВА І СУМЩИНУ

Г. І. Комликова

Сумський національний аграрний університет (м. Суми)

Сумський період у науковій та організаторській діяльності В. І. Сазанова був надзвичайно продуктивним: завідувач хімічної агролабораторії Іванівської дослідної та селекційної станції, а згодом – завідувач цієї станції (1904-1908 рр.), завідувач Сумської сільськогосподарської дослідної станції Харківського губернського земства (яка розпочинала свою діяльність у 1910 р.), що очолював одночасно Сумську сільськогосподарську дослідну станцію Сумського повітового земства при Сумській сільськогосподарській школі, яка завершувала свою діяльність у цьому ж році.

У перші два роки діяльності новоствореної Сумської сільськогосподарської дослідної станції – організаційні, коли відбувалося будівництво лабораторних та господарських будівель, придбання реманенту та обладнання, проведення підготовчих робіт на дослідному полі, В. І. Сазановим були узагальненні результати роботи пришкольної Сумської сільськогосподарської станції за останні 4 роки її діяльності, підготовані та видані звіти про результати дослідів за цей період, оскільки, через відсутність тут завідувача ця робота не виконувалась.

У цей же час вченим складена програма діяльності Сумської дослідної станції, що базувалась на вивченні природних та економічних умов району розташування станції, для чого використовувалися статистичні дані земства, описи господарств та матеріали вивчення господарств працівниками станції. У той час, коли більшість дослідних установ копіювали складену раніше програму діяльності Полтавської сільськогосподарської дослідної станції, В. І. Сазанов створив нову яскраву сторінку в історії Сумської сільськогосподарської дослідної станції та сільськогосподарської дослідної справи взагалі. Його програма була першою роботою, де у короткій, доступній формі був даний аналіз економічного стану та прогноз на майбутнє сільського господарства району.

Сумський період життя В. І. Сазанова не був обмежений лише організаційними питаннями, він був продуктивним і у науковому плані. Якраз у цей час вчений досліджував питання, що стосувалися глибини оранки та необхідності внесення фосфатів під цукрові буряки. При цьому були одержані раніше невідомі результати, що змінили уявлення науковців та агрономів і ввійшли в тодішні підручники й довідники з рослинництва, буряківництва. Також В. І. Сазанов серйозно вивчав можливості вирощування еспарцету, поукісні та стернові його посіви.

На початку ХХ ст. в Росії та Україні починає відроджуватися селекційна робота. До цього процесу приєднується й В. І. Сазанов. Саме за його ініціативи у 1907 р. на Іванівській дослідній станції розпочата селекційна робота з цукровим буряком, а на Сумській дослідній станції у 1911 р. вчений започаткував низку селекційних робіт з пшеницею, цукровим і столовим буряком, редискою, морквою.

У Сумах учений почав розробляти спрощену, але точну методику оцінки сортів – рядковий метод сортовипробування буряків, що широко застосовувався з 1923 р. при веденні колективних дослідів Сорто-насінневим управлінням Цукротресту для порівняння різних сортів, а також набув поширення за кордоном (у Німеччині та Великобританії) як «метод Сазанова».

Крім того, Віктор Іванович запровадив у діяльність Сумської дослідної станції ще низку новацій, що стосувалися ведення системи записів даних первинних матеріалів спостережень, і які дотепер є обов'язковими в усіх аграрних наукових інституціях.

Під час перебування на Сумщині, В. І. Сазанов брав активну участь і у суспільній діяльності. 23 січня (15 лютого) 1913 р. В. І. Сазанов прийнятий у члени щойно відновленого Сумського Товариства сільського господарства, яке згодом очолив.

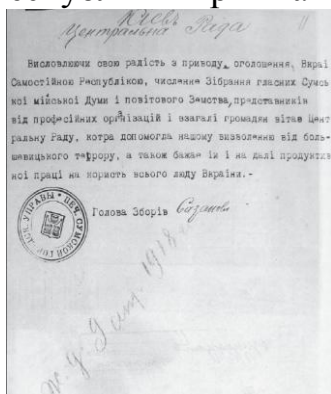
У 1917 р. В. І. Сазанов – Голова Сумської міської думи.

Чому ж вченому саме у час розквіту наукових і творчих сил – у 1920 р. довелося залишити Суми і переїхати до Полтави? У деяких джерелах повідомлялося, що відбулося це через загрозу арешту.

Початок 20-х рр. ХХ ст. для української інтелігенції був досить складним часом. Саме тоді починалися переслідування української інтелігенції, що спочатку були не через наукові погляди, а швидше через класову приналежність, громадянську позицію, або суспільну діяльність. Чимало науковців, (зокрема ті, кому не «пощастило» з робітничо-селянським походженням) потрапляли до «обмежених у правах», потерпали від політики експропріації «надлишків» житлової площі. Під особливим наглядом опинилися вчені й громадські діячі, пов'язані з історією та ідеалами Української Народної Республіки, які сповідали загальнодемократичні чи ліберальні цінності, і через це навіть своїм існуванням могли ставити під сумнів право на монопольне панування комуністичної ідеології.

Ймовірніше за все, причиною переслідування відомої особистості невеличкого повітового міста місцевими компетентними органами була громадянська позиція вченого.

У 1918 р. В. І. Сазанов, головуючи на Зібранні гласних Сумської міської думи і повітового земства, підтримав проголошення Української Народної Республіки і привітав Центральну Раду:

Київ

Центральна Рада

Висловлюючи свою радість з приводу оголошення України Самостійною Республікою, численне Зібрання гласних Сумської міської Думи і повітового Земства, представників від професійних організацій і взагалі громадян вітає Центральну Раду, котра допомогла нашому визволенню від большевицького терору, а також бажає їй і на далі продуктивної праці на користь всього люду України.

Голова Зборів Сазанов [1].

Пізніше, у грудні 1918 р., коли на Суми насувались більшовицькі війська, а німецькі на той час покинули Суми і не збирались їх захищати (через те, що вони заключали договір з Центральною Радою, а влада на той час уже перейшла до гетьмана Скоропадського), Сумська міська дума розглядала питання щодо обрання делегації до Німецького командування від імені Міського Самоуправління з метою просити військової допомоги, щоб захистити Суми. До цієї делегації (яку назвали сеньйорено-конвент) пропонувалося обрати й В. І. Сазанова – *від правого блоку* [2]. І, хоча відомостей про те, чи був обраний В. І. Сазанов до цієї делегації віднайти не вдалося, – сам факт входження його до правого блоку безперечно був підставою для переслідування вченого після встановлення в Сумах комуністичного режиму.

Отже, ймовірніше за все, однією з вагомих причин переходу В. І. Сазанова до Полтави можна вважати переслідування вченого у Сумах через політичні погляди, громадянську позицію та суспільну діяльність.

Джерела:

1. Держархів Сумської обл., Ф-354, оп. 1, спр. 54, арк. 11.
2. Держархів Сумської обл., Ф-354, оп. 1, спр. 56, арк. 8зв.-9.